

NKE STRATÉGIAI VÉDELMI KUTATÓKÖZPONT ELEMZÉSEK – 2013/15

1581 Budapest Pf: 15 Tel: 432-90-92 Fax: 432-90-58 e-mail: svkk@uni-nke.hu
ISSN 2063-4862

Konfliktusforrások és kiútkeresés Jemenben

Jemenben az „arab tavasz” a hatalmi elit lecserélődéshez vezetett. A demokratizálási törekvések kibontakozását azonban az elmúlt két évben komolyan akadályozták az akut konfliktusforrások. A problémakör árnyaltabb vizsgálatához a tanulmány először röviden bemutatja a Száleh-éra utolsó időszakát, bukásának körülményeit. Ezt követően a főbb belpolitikai problémákat veszi górcső alá, kitér az országban kialakult humanitárius krízisre és a kritikus gazdasági helyzetre. Röviden elemzi a fegyveres erőknél belül kialakult megosztottságot és a felszámolására tett előremutató reformintézkedéseket, majd három, a jelenlegi jemeni belpolitikai helyzetet markánsan befolyásoló kérdéskörre összpontosít: a déli részeken megmutatkozó szeparatista törekvésekre, az al-Kaida jemeni aktivitására, valamint az al-Huthi mozgalomra.

Változás a hatalom élén

Az arab tavasz 2011 januárjában terjedt át Jemenre, s a hónap közepétől ezrek vonultak az utcára tüntetni. A jemeni ellenzék tagjai, a társadalmi aktivisták és a hozzájuk csatlakozott fiatal diákok eleinte csak a tervezett alkotmánymódosítás, a kiugróan magas munkanélküliség és korrupció, valamint a kritikus gazdasági helyzet miatt emelték fel szavukat. A kormány elégtelennek tartott válságkezelő intézkedései miatt azonban a helyzet rövid idő alatt radikalizálódott. Az al-Iszláhot,¹ a Jemeni Szocialista Pártot² és három kisebb pártot (Hizb al-Hakk,³ Nasszeri Unionista Népek Szervezete⁴ és Népi Erők Szövetsége) tömörítő ellenzéki pártok koalíciója határozottan elutasította a kilátásba helyezett egységkormány gondolatát, és a tunéziai példán felbuzdult demonstrálók hamarosan már Száleh elnök lemondását követelték. Február és március folyamán a tüntetések több alkalommal összecsapásokba torkoltak, ami számos halálos áldozatot követelt. A belpolitikai válság mélyülése ellenére Száleh ragaszkodott hatalmához. Március 13-án szükségállapotot rendelt el, egy héttel később pedig feloszlatta a kormányt.⁵

Március 21-én azonban nem várt fordulat következett be, amikor az elnök legelkötelezettebb hívének tartott Ali Mohszin al-Ahmar vezérőrnagy több alacsonyabb rangú hadseregparancsnokkal együtt átállt a tüntetők oldalára. Példáját rövidesen számos meghatározó politi-

¹ A legtekintélyesebb ellenzéki erővé vált al-Iszláhot (Jemeni Gyülekezet a Reformokért) 1990. szeptember 13-án alapították a Muzulmán Testvérek jemeni tagjai. A párton belül három jól elkülöníthető szárny alakult ki emiatt: a Muzulmán Testvéreké, a szalafitáké és a törzsi csoportoké. A véleménykülönbségek (például a kormányhoz fűződő kapcsolatok, vagy a nők politikai szerepvállalásának megítélése) miatt kialakult komoly belső megosztottság ellenére a párt a 2003-as választásokon a szavazatok 22,6%-át szerezte meg, a 2010-es újabb megmérettetését követően pedig a férfiak mellett 13 női képviselőt is delegált a jemeni parlamentbe. Közük volt az emberjogi aktivista, Tavakkul Karmán is, aki a 2011-es jemeni események során játszott szerepéért az első arab nőként vehette át a Nobel-békedíjat.

² A Jemeni Szocialista Pártot az akkor független Jemeni Népi Demokratikus Köztársaság állampártjaként hozták létre 1978. október 11-én a különféle pártok, szervezetek és nemzeti frontok egyesítéséből. A párt ideológiáját kezdetben a marxizmus határozta meg. Dinamikus viszonyra törekedtek a szocialista államokkal, a kialakult egyoldalú kapcsolatrendszer és az ideológiai nézetkülönbségek azonban szakadáshoz vezettek a párton belül. A mérsékelt és a szélsőbaloldali irányzat 1986-ban rövid, de véres polgárháborút vívott egymással, ami megroppantotta a Jemeni Szocialista Párt hatalmát. A két Jemen 1990-es egyesítése után legálisan vehetett részt a belpolitikai életben, ahol az 1994-es polgárháborúig koalíciót alkotott az Általános Népi Kongresszussal. Az elszakadási kísérlet kudarca után a párt anyagi hátterét a kormány felszámolta, tagságát pedig rendszeresen üldözték. Az 1997-es választásokat bojkottálták emiatt, a 2003-as választásokon pedig a szavazatok mindössze 3,8%-át szereztek meg. Ideológiailag ezalatt jobbra tolódott, és irányelveiben megjelent a demokratikus szocializmus és a pánarabizmus gondolata is. Az ellenzéki koalíció tagjaként aktívan részt vett a 2011-es eseményekben, jelenleg pedig a többi párttal egyetértésben a jemeni politikai rendszer megreformálásán dolgozik.

³ A Hizb al-Hakkot (Igazság Párt) 1990-ben alapította Ahmed Sámi kádi. A párt csekély támogatóbázisát elsősorban az északi zaidita iszlamisták alkotják.

⁴ A Nasszeri Unionista Népek Szervezetét 1965. december 25-én alapították az észak-jemeni Taizzban. A nasszerizmus és demokratikus szocializmus elvét valló párt 1989-ig csak illegálisan tudott működni. Az eltelt évek során nem tudott tekintélyes támogatóbázist kialakítani, s a 2003-as választásokon a voksok mindössze 1,85%-át szerezte meg.

⁵ Popular Protest in North African and the Middle East (II): Yemen between Reform and Revolution. Middle East/North Africa Report N°102 – 10 March 2011 –

http://www.observatori.org/paises/pais_64/documentos/102%20Popular%20Protest%20in%20North%20Africa%20and%20the%20Middle%20East%20II_%20Yemen%20between%20Reform%20and%20Revolution.pdf, letöltve: 2013. július 20.

kus és üzletember követte országszerte, a kormány pedig a hónap végére az ország hat kormányzósága felett gyakorlatilag elveszítette a hatalmát.⁶

A kialakult válság megoldására áprilisban az Öböl Menti Együttműködési Tanács számos javaslatot dolgozott ki.⁷ Hivatalos források többször is elfogadásukról adtak ki közleményt, Száleh azonban az utolsó pillanatban mindannyiszor megtagadta az aláírásukat, felfegyverzett támogatói pedig május 22-én körülférték az Egyesült Arab Emírségek szanaai külképviseletét.⁸

Május 23-án, egy nappal a hatalomátadásról szóló egyezmény aláírásának újabb visszautasítását követően az ország a polgárháború szélére került, amikor a Hasid törzsszövetség is az ellenzék oldalára állt.⁹ Száleh megtorlasként elrendelte a szövetség vezetőjének, Szadik al-Ahmar sejknek letartóztatását, a törzsi harcosok azonban összecsaptak a kivezényelt biztonsági erőkkel, s heves utcai harcok során számos kormányzati épületet elfoglaltak a fővárosban. A szanaai csata – melynek során a biztonsági erők az ellenzékiek oldalára állt katonai alakulatokat is támadták – a május 28-án bejelentett fegyverszüneti megállapodással ért véget. A harcok azonban három nappal később a taizzi vérengzés hírére ismét kiújultak.¹⁰ A lázadók tüzérséggel és rakétákkal lötték a kormányzati épületeket, június 3-án találatot kapott az elnöki palota is. A támadásban Száleh is súlyosan megsebesült, s másnap Rijádba szállították gyógykezelésre. Távollétében az elnöki posztot és a fegyveres erők legfőbb parancsnoki tisztét addigi helyettese, Abd Rabbuh Manszur al-Hádi vette át.¹¹

Az Abdullah szaúdi király közbenjárásával létrejött tűzszünet ellenére számos szórványos fegyveres összecsapásra került sor szeptember közepéig, a kormányerők pedig többször éleslőszerral támadták a fegyvertelen tüntetőket. A harcok 19-én lángoltak fel ismét a fővárosban: Száleh szeptember 23-ai visszatérésekor már több mint százan veszítették életüket az utcai harcokban. Az elnök azonban számos korábbi ígéretével ellentétben ezúttal sem volt hajlandó lemondani. Száleh végül 2011. november 23-án Rijádban elfogadta az Öböl Menti Együttműködési Tanács javaslatát, és a felkínált sértetlenségért cserébe beleegyezett a hatalom átadásába. Három nappal később előrehozott választásokat írtak ki 2012. február 21-ére Száleh posztjára, aki addig hivatalosan megtarthatta köztársasági elnöki tisztét.¹² A szavazás lebonyolításáig a független Mohamed Bászindavát miniszterelnöknek nevezte ki, aki az ellenzéki erők és a kormánypárt¹³ tagjaiból december 10-én ideiglenes

⁶ Gardner, Frank: Top Yemeni general, Ali Mohsen, backs opposition. *BBC News*, 29 March 2011 – <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12804552>, letöltve: 2013. július 20.; Yemen govt loses control of six of the 18 provinces. *Hindustan Times*, 29 March 2011 – <http://www.hindustantimes.com/News-Feed/World/Yemen-govt-loses-control-of-six-of-the-18-provinces/Article1-679119.aspx>, letöltve: 2013. július 20.

⁷ Az Öböl Menti Együttműködési Tanács a békés politikai átmenet megteremtésére mielőbb egy, az addigi kormánypárt és az ellenzék tagjait tömörítő egységkormány létrehozását és előrehozott elnökválasztást szorgalmazott. Az egyezmény értelmében egy hónappal a hivatalos aláírását követően Száleh átadta volna hatalmi jogköreit az alelnöknek, cserébe az elnök, családtagjai és közeli munkatársai mentesültek volna a felelősségre vonás alól. (Éles löszert vetettek be Jemenben. *hvg.hu*, 2011. április 27. http://hvg.hu/vilag/20110427_tuntetes_jemen_halottak, letöltve: 2013. augusztus 13.; Scattered Yemen Protest Continue Despite Transition Accord. *Voice of America*, 25 April 2011 – <http://www.voanews.com/content/scattered-yemen-protests-continue-despite-transition-accord--120720644/172908.html>, letöltve: 2013. augusztus 13.)

⁸ A helyzet kényességét jól érzékelteti, hogy a körülférés idején az épületben tartózkodott Abdullatif al-Zajani, az Öböl Menti Együttműködési Tanács főtitkára, valamint a hat tagállam, az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és az Európai Unió képviselője. (Aziz, Ammar Ben – Ajbaili, Mustapha: Saleh Gunmen Hold Many Envoys Hostage At UAE Embassy In Sana'a. *Al Arabiya News*, 22 May 2011 – <http://english.alarabiya.net/articles/2011/05/22/150031.html>, letöltve: 2013. augusztus 13.)

⁹ Észak- és Északnyugat-Jemen hegyvidékes részeit napjainkban két tekintélyes törzsszövetség, a Hasid és a Bakil lakja. Az utóbbi lélekszámban meghaladja a Hasidot, egyúttal azonban jóval decentralizáltabb is. A hierarchikusan felépülő Hasid törzsi koalíciót 2007-ben bekövetkezett haláláig az ország második legbefolyásosabb emberének tartott Abdullah ibn Husszein al-Ahmar sejk, az Iszláh Párt vezetője és a jemeni parlament elnöke irányította. A törzsszövetség tagja az a Sanhan törzs is, ahonnan Száleh elnök és családja származik.

¹⁰ Sudam, Mohamed – Ghobari, Mohammed: Yemen truce ends in blasts, stokes civil war worries. *Reuters*, 31 May 2011 – <http://www.reuters.com/article/2011/05/31/us-yemen-idUSTRE73L1PP20110531>, letöltve: 2013. július 20.

¹¹ Harazi, Shatha al- – Booth, Robert: Sana'a celebrates as Yemenis ask: have we finally removed the tyrant? *The Guardian*, 5 June 2011. – <http://www.theguardian.com/world/2011/jun/05/sannaa-celebrates-yemenis-tyrant>, letöltve: 2013. július 20.

¹² Yemen's vice-president calls snap elections. *Aljazeera*, 26 November 2011 – <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2011/11/20111126172315864142.html>, letöltve: 2013. július 20.

¹³ A kormánypártot, az Általános Népi Kongresszust 1982. augusztus 24-én alapította Száleh elnök, hogy ezzel korlátozza a nasszeristák, baaszisták és Muzulmán Testvérek jemeni befolyását. A párt ideológiáját alapvetően a nacionalizmus határozza meg, s támogatja az arab egység megvalósítását. Megalapítását követően 2011 végéig folyamatosan az ország uralkodó pártjának számított, mivel az időközben kiírt választások mindegyikét egyre nagyobb fölényrel megnyerte.

egységkormányt alakított az ország irányítására.¹⁴ Az Öböl Menti Együttműködési Tanács által kidolgozott irányelveknek megfelelően a jemeni parlament 2012. január 21-én törvénybe iktatta a Szálehnek felkínált mentességet, aki másnap elhagyta az országot, s New Yorkba utazott gyógykezelésre.¹⁵ A több mint 60%-os részvétel mellett megtartott, erőszaktól sem mentes választásokat 99,8%-os támogatottsággal az egyedüli jelölt, al-Hádi nyerte meg. Február 25-én tette le hivatali esküjét a jemeni parlament előtt, Száleh pedig ugyanezen a napon tért vissza Jemenbe. Megérkezését követően az előírásoknak megfelelően lemondott elnöki tiszteréről, így két nappal később sor kerülhetett al-Hádi hivatalos beiktatására.¹⁶

Az új államfő egy rendkívül összetett, gazdasági, társadalmi és biztonságpolitikai problémáforrásokkal terhelt krízishelyzetet örökölt elődjétől. Bízató ugyanakkor, hogy Száleh autoriter politikájával ellentétben nyitott az együttműködésre hajlandó politikai mozgalmak és civil szervezetek irányába, amikor nemzeti párbeszédet hirdetett meg. A hat hónaposra tervezett tanácskozás 2013. március 18-án nyílt meg Szanaában 565 küldött jelenlétében azzal a feladattal, hogy segítsen az ország új alkotmányának kidolgozásában, a 2014-re kiírt elnökválasztás előkészítésében és a nélkülöző lakosok életszínvonalának emelésében.¹⁷

Humanitárius válság

Az al-Hádi-kabinetnek a belpolitikai kérdéseken túl mielőbb kielégítő megoldást kell találnia a zilált gazdasági helyzet konszolidálására, mivel a 2011-es válság gyakorlatilag humanitárius krízishez vezetett. Az országban már korábban is komoly problémákat okozott a 20. század második felében kibontakozott és napjainkban is zajló *demográfiai robbanás*. A 2011 júniusában körülbelül 24 millió főre becsült lakos 46%-a volt 15 év alatti és alig 2,7%-a 65 év feletti. Egy hivatalos statisztika szerint 100 000 nőből átlagosan 365 életét veszítette, 1 000 újszülöttről pedig 37 nem érte meg az első évet még 2012 közepén is. A világviszonylatban is kiugróan magas halálozási arány legfőbb oka a gyenge egészségügyi ellátás. A civil lakosság mintegy 70%-a vidéken, törzsi keretek között él, ahol nem jut megfelelő orvosi ellátáshoz. A városokban sem sokkal kedvezőbb a helyzet, ugyanis az elérhető szolgáltatások 95%-a önköltséges, amit sokan nem tudnak megfizetni. Az egészségügy helyzetét jól érzékelteti az is, hogy az állam mintegy 100 millió dollárt költ évente a finanszírozására, miközben tízszer nagyobb összegért vásárolnak fegyvereket.¹⁸

Komoly gondot jelent Jemenben a *vízkérdés* is. Az ország édesvízkészlete évről évre végesen csökken. Városok kerülnek emiatt mind kilátástalanabb helyzetbe, miközben a meglévő források több mint egyharmadát a bódító hatású, nagy profittal kecsegtető qat növény termesztésére használják fel. Mind közül talán Szanaában a legkritikusabb a helyzet. A tározók kiürülése esetén a Vörös-tenger vízének desztillálásával lehetne csak kielégíteni az igényeket, a sótalanítás viszont magas költségekkel jár, s komoly logisztikai problémákat vetne fel a szükséges napi mennyiség célba juttatása. A probléma súlyosságát jól mutatja, hogy felmerült emiatt a főváros átköltöztetésének gondolata is.¹⁹

A *munkaerőpiac válsága* ugyanekkor még jobban elmélyítette a *szociális krízist*. A tüntetések kirobbanása előtt a munkanélküliségi ráta már elérte a 35%-ot, utána pedig rövid idő alatt meghaladta az 50%-ot. Addigi munkájuk elvesztésével sok szülő még a legalapvetőbb

¹⁴ Letette az esküt a jemeni nemzeti egységkormány. *Index*, 2011. december 10. –

http://index.hu/kulfold/2011/12/10/letette_az_eskut_a_jemeni_nemzeti_egysegekormany/, letöltve: 2013. július 21.

¹⁵ Kasinof, Laura: Yemen Leader Leaves Yemen for Medical Care In New York. *The New York Times*, 22 January 2012 – http://www.nytimes.com/2012/01/23/world/middleeast/yemeni-president-leaves-heading-for-us.html?_r=0, letöltve: 2013. augusztus 13.

¹⁶ 26 halott egy jemeni robbantásban. *Index*, 2012. február 25. –

http://index.hu/kulfold/2012/02/25/21_halott_egy_jemeni_robbantásban/, letöltve: 2013. július 21.; Mounassar, Hammoud:

Yemen's Saleh formally steps down after 33 years. *AFP*, 27 February 2012 –

http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5iqhKKOqo6XDujeTI_yaD4B0CcyVA?docId=CNG.12cc0199ecc6457c2d2a25874218f73d.691&hl=en, letöltve: 2013. augusztus 13.

¹⁷ Exaggerated hopes for Yemen's National Dialogue Conference? *IRIN Middle East*, 10 July 2013

<http://www.irinnews.org/report/98389/exaggerated-hopes-for-yemen-s-national-dialogue-conference>, letöltve: 2013. július 21.

¹⁸ Official Statistic: 70% of Yemeni Population Have no Access to Health Care. *Yemen Post*, 12 July 2012 –

<http://yemenpost.net/Detail123456789.aspx?ID=3&SubID=5690>, letöltve: 2013. július 22.

¹⁹ Swift, Christopher: The Crisis in Yemen: Al-Qaeda, Saleh, and Governmental Instability. In: Foreign Policy Research Institute, March 2012 – <http://www.fpri.org/footer/1702.201203.swift.crisis-yemen.html>, letöltve: 2013. július 31.

élelmiszereket sem tudta megvenni, így a krónikusan alutáplált jemeni gyermekek aránya az UNICEF becslése szerint mintegy 57%-ra nőtt. A válsághelyzet kezelését nehezíti, hogy a humanitárius szervezetek többsége a zavargások kirobbanása után elhagyta az országot, az olajállamok pedig a politikai helyzet alakulásától teszik függővé az anyagi segély folyósítását.²⁰

Noha a becslések szerint az elmúlt évben sikerült a GDP csökkenését 2% alá szorítani, az infláció azonban elérte a 11,4%-ot. Az ország egyik legfőbb bevételi forrásának tartott olajutak hozama folyamatosan csökken: a mezők várhatóan az évtized második felére kimerülnek. Az alternatívát jelenthető idegenforgalmi, kereskedelmi vagy hajózási beruházásokra befektetők hiányában nem kerülhet sor, az instabil állapotok pedig lehetetlenné teszik a 2009-ben beindított szénhidrogén-kitermelés növelését. A nyomor növekedése, a fiatalok kiugróan magas társadalmi aránya és a magas aluliskolázottság együttesen a szélsőséges ideológiáknak kedvez. Az ellenük vívott harcban a szanaai kormány számára különösen fontos lenne biztató eredmények mielőbbi felmutatása gazdasági téren, mivel a fegyveres erőknél 2011-ben kialakult megosztottságot napjainkra sem sikerült maradéktalanul felszámolni.

Hadsereg

A rendszer konszolidálódását rendkívül megnehezíti a fegyveres erők megkérdőjelezhető ütőképessége egy olyan erős törzsi alapokkal rendelkező társadalomban, ahol a fegyverviselés sokaknál nemcsak természetes, hanem egyenesen a férfiasság szimbólumának számít. A hadsereget különösen al-Ahmar vezérőrnagy átállása érintette súlyosan. Számos tényező sarkallhatta erre az elhatározásra. Bizonyára komoly szerepe volt benne annak a háttérben zajló hatalmi rivalizálásnak, ami az elnök közeli hozzátartozói és közte bontakozott ki.²¹ Valószínűsíthető, hogy hatalmi ambíciók is befolyásolták. Az egyiptomi Mohamed Husszein Tantavi tábornok példáját követve alakulatait a biztonsági erők és a tüntetők között állomásoztatta, amivel a demonstrálók védnökeként tűnhetett ki. Rohamosan növekvő népszerűségét mutatta, hogy az egyszerű polgárok mellett rövidesen az ország prominens törzsi vezetői közül is egyre többen Száleh lehetséges utódjaként tartották számon, s teljes támogatásukról biztosították. Az elnöki tisztet végül al-Hádi nyerte el, aki 2012. december 19-én a katonai elitben végzett tisztogatás során több, korábban a Száleh-rezsimhez kötődött tiszttel együtt őt is menesztette, a parancsnoksága alá tartozó egységeket pedig beolvasztotta.

Al-Ahmar pálfordulásának egyik előre nem látott következményeként ugyanakkor állandósult a viszály a fegyveres erőkön belül az új rendszer és Száleh hívei között. A válság leglátványosabban a legütőképesebbnek tartott Köztársasági Gárdánál mutatkozott meg, amelynek számos egysége fegyveresen is harcolt az ellenzékiek oldalán a szanaai csata alatt. A kedélyeket Száleh távozása sem csillapította, és 2012. január 22-én a szanaai légitámaszponton, másnap pedig három másik katonai bázison tört ki zendülés a leköszönt államfő testvérének, Mohamed Száleh vezérőrnagynak a leváltása érdekében.²² A válság április 6-án tetőzött, amikor vezetőcserét jelentettek be a gárda egyik dandárja élén. A leváltott parancsnok, Tarik Mohamed Abdullah Száleh, a lemondott államfő unokaöccse lázadást robbantott ki, amit csak június 7-én sikerült elfojtani.²³ Még ebben a hónapban egy másik dandár Száleh-párti parancsnokát saját katonái rabolták el, amiért nem utalta ki a fizetését azoknak a katonáknak, akik egy évvel korábban követték al-Ahmar példáját.²⁴ Mindezek az intő jelek,

²⁰ Lorenscics Emese: Mi lesz veled, Jemen? *Kitekintő.hu*, 2012. február 18. –

http://kitekinto.hu/iszlam/2012/02/18/mi_lesz_veled_jemen/#.Ud1OQKzQ4fk, letöltve: 2013. július 22.

²¹ Al-Ahmar állítása szerint legkevesebb hat merényletet kíséreltek meg ellene Száleh megbízásából. Egy, a WikiLeaks által kiszivárogtatott jelentés szerint például 2010 februárjában az al-Huthi-felkelők ellen folytatott hadművelet során a szanaai kormány emberei a lázadók egy állítólagos bázisa helyett „tévedésből” al-Ahmar főhadiszállásának koordinátáit adták meg a szaúdi csapásmérő erőknek. (Bhalla, Reva: Islamist Militancy in a Pre- and Post-Saleh Yemen. *Stratfor Global Intelligence*, 21 April 2011 – <http://www.stratfor.com/weekly/20110420-islamist-militancy-pre-and-post-saleh-yemen>, letöltve: 2013. július 16.)

²² Jemenben lázong a légierő. *hvg.hu*, 2012. január 23. – http://hvg.hu/vilag/20120123_jemen_legiero_tiltakozas, letöltve: 2013. július 23.

²³ Saeed, Ali – Faqih, Sadeq al-: 3rd Republican Guard Brigade's mutiny ends. *Yemen Times*, 14 June 2012 – <http://www.yementimes.com/en/1581/news/985/3rd-Republican-Guard-Brigade%E2%80%99s-mutiny-ends.htm>, letöltve: 2013. július 22.

²⁴ Ghobari, Mohammed – Habboush, Mahmoud: Yemeni soldiers free officer they abducted. *Reuters*, 8 July 2012 – <http://uk.reuters.com/article/2012/07/08/uk-yemen-release-idUKBRE8670CI20120708>, letöltve: 2013. július 22.

illetve a 2012. május 21-én elkövetett öngyilkos merénylet egyre sürgetőbbé tették a fegyveres erőknél kialakult megosztottság felszámolását. Augusztus elején emiatt elrendelték a komoly problémaforrássá vált Köztársasági Gárda beolvasztását az újonnan létrehozott és az államfő közvetlen irányítása alá rendelt Elnöki Védelmi Erőkbe. Ezt a decemberben kiadott 104-es elnöki rendelet követte, ami az addig szétaprózott fegyveres erőket gyakorlatilag öt fegyvernemben vonta össze.²⁵ A megkezdett reformok folytatását és a személycseréket sürgeti a déli országrészben súlyosbodó helyzet, ahol a Déli Mozgalom hívei egyre markánsabban követelik az elszakadást és az 1990 előtti állapotok helyreállítását.

Szeperatista törekvések

A mai Jemen 1990. május 22-én jött létre a Jemeni Arab Köztársaság és a Jemeni Népi Demokratikus Köztársaság békés uniójával. Az egyesülés tulajdonképpen a déli rész kiszolgáltatott helyzete miatt valósulhatott meg, amibe főleg a kommunista támogatás elvesztése és az 1986-ban vívott rövid, de annál véresebb hatalmi harc miatt jutott. Nagyon hamar megmutakoztak emiatt a két rendszer eltérő jellegéből fakadó ellentétek, valamint az északi rész központosítási törekvései a déli rovására. Az új állam kulcspozícióinak kisajátítása, az 1990-es évek elején kibontakozott gazdasági krízis és a politikai életben bekövetkezett jobbratolás végül polgárháborúba torkollott, ami 1994. július 7-én az északiak győzelmével zárult le.²⁶

A nemzeti egység helyreállítása után a Száleh-rezsim nem tanult hibáiból, a korábbi problémaforrások továbbra is megmaradtak. A déliek legnagyobb csalódására a hatalom megosztásáról kötött 1990-es egyezményben foglalt elvek ellenére Száleh pártja kizárólagosan uralta az országot, a választásokat rendszeresen elcsalták, rohamosan terjedt a korrupció, kizárták őket a tudományos életből, közhivatalt nem vállalhattak, az országrész természeti kincseiből és erőforrásaiból származó bevételt pedig északi befolyásos személyek magáncélra költötték. A legnagyobb felháborodást a több százezer közalkalmazott és katonatiszt idő előtti nyugdíjazása és északi személyekkel való helyettesítése váltotta ki. A foglalkozásuktól megfosztott hivatalnokoknak az állam rendkívül csekély életjáradékot állapított meg, amit azután sokszor éveken át nem folyósított. A károsultak 2007 májusában tüntetéseket szerveztek, amelyeken eleinte csak egyenlő jogokat, valamint a gazdasági és politikai diszkrimináció megszüntetését követelték. A demonstrációk a Déli Mozgalom megalakulásához vezettek, amely nyíltan deklarálta eltökélt szándékát az 1990. május előtti status quo békés eszközökkel való helyreállítására. Szanaa ekkor pártütőnek kiáltotta ki őket, a tüntetéseket a biztonsági erők brutálisan szétverték, ami több tucat demonstráló életét követelte. A hatóságok határozott fellépése ellenére a szervezet népszerűsége rohamosan nőtt főleg Áden környékén és Jafa vidékén. Szanaa 2010 márciusában és májusában még a hadsereget is bevetette, miután Washington belügynek nyilvánította a déli kérdést. A tömeges le-tartóztatások és a rendszeres éleslőszer-használat dacára a Jemeni Belügyminisztérium statisztikája szerint csak 2009. január és 2010. július között 445 tüntetésre került sor, amelyekkel egyes becslések szerint a felnőtt lakosság már mintegy 85%-a szimpatizált.²⁷

A szeperatista mozgalom 2011 elején csatlakozott a kormányellenes erőkhöz, az ideiglenes szövetséget azonban hamar szertefoszlatták az érdekellentétek. A hatalom északi monopolizálására és a déli erőforrások kisajátítására hivatkozva bojkottálták az 2012. februári választásokat, annak ellenére, hogy al-Hádi maga is délről származik. A bejelentés mellett konkrét lépéseket is tettek a választás megakadályozására: aktivistáik ellenőrzőpontokat állítottak fel az utakon, merényletet kíséreltek meg több városban a szavazóhelyiségek ellen, al-Hádi beiktatásának napján pedig egy öngyilkos merénylet legkevesebb 26 emberrel végzett

²⁵ Jamjoom, Mohamed – Almasri, Hakim: Yemen's president restructures armed forces. *CNN*, 20 December 2012 – <http://edition.cnn.com/2012/12/19/world/meast/yemen-military>, letöltve: 2013. július 23.

²⁶ Prantner Zoltán: A két Jemen egyesítésének problémája, 1967–1990. In: V. Magyar Politikai Földrajzi Konferencia – A nagy terek politikai földrajza. PTE TTK Földrajzi Intézet Kelet-Mediterrán és Balkán Tanulmányok Központja, Pécs, 2008. 109–119. o.

²⁷ Novak, Jane: Comparative Counterinsurgency in Yemen. *Middle East Review of International Affairs*, Vol. XIV. No. 3. (Szeptember 2010) 16–18. o. Letöltve: 2013. július 12.

Mukallában az elnöki palota bejáratánál.²⁸ A Déli Mozgalom határozottan elzárkózott a nemzeti párbeszédbe való bekapcsolódástól is, 2013. márciusban pedig eltorlaszolták az utakat Áden egyik kerületében. A biztonsági erők ekkor is fegyvert alkalmaztak a polgári engedetlenség letörésére.²⁹ Az erődemonstráció ellenére folytatódnak a tüntetések, a legutóbbira 2013. július 7-én került sor. Az 1994-es háború lezárásának 19. évfordulóján a demonstrálók több városban is a déli rész „megszállásának” végét követelték, amihez arab vagy nemzetközi felügyelet mellett lefolytatott tárgyalásokkal tartottak elképzelhetőnek.³⁰ Utóbbi bekövetkezétre rendkívül csekély az esély, hiszen a rendszer megszilárdításán munkálkodó al-Hádi-kabinet vélhetően nem fog megbeszéléseket folytatni egy olyan kérdésben, ami az állam széthullásához vezetne. Jóval valószínűbbnek tűnik, hogy a krízis súlyosbodásával a Déli Mozgalom kihasználja a jemeni fegyveres erők soraiban kialakult zavart, és önhatalmúlag kimondja a déli országrész elszakadását. Amennyiben ez bekövetkezik, úgy Szanaában szinte biztosan ismét a fegyveres megoldás mellett döntenek, ami egy újabb, az 1994-esnél is borzalmasabb polgárháborúba taszíthatja az országot.

Szanaa szerencséjére a szakadók maguk is megosztottak. A hadramauti terület lakossága például teljesen önálló, Ádentől és Szanaától is független államot szeretne létrehozni. Komoly viták zajlanak arról is, hogy az 1990 előtti „szocialista államot” restaurálják, vagy egy újat teremtsenek föderális alapokon. Legvégül meg kell állapítani, hogy a Szanaa-ellenes erőknek rendkívül színes az ideológiai háttére. A Déli Mozgalom híveinek többsége az egykori állampárt, a Jemeni Szocialista Párt eszméivel rokonszenvez. Jelentős mellettük ugyanakkor az iszlamisták, a monarchista érzelműek és a konzervatív törzsek tagjainak aránya. Komoly kérdéseket vet fel mindezek után, hogy ez az ideológiailag rendkívül heterogén mozgalom hogyan tudja áthidalni a meggyőződésbeli és regionális különbségekből fakadó elmentéteket.

Az egységes és ütőképes hadsereg mielőbbi megteremtése nemcsak a fent vázolt veszély elkerülése miatt lenne fontos. Az al-Kaida jemeni jelenléte évek óta egyre súlyosabb problémát jelent, amelynek végleges megoldására a fegyveres erők évek óta nem hivatalos háborút folytatnak a szervezettel.

Az al-Kaida jemeni jelenléte

Az 1980-as évek során az Egyesült Államok tudtával és áldásával Ali Mohszin al-Ahmar tábornok több ezer aktivistát toborzott és képzett ki Jemenben az al-Kaida számára. Az Osama bin Laden belső köréhez tartozott veteránokat a szovjetek afganisztáni veresége után ott-hon hősként fogadták, és Száleh eleinte az oszd meg és uralkodj elvét alkalmazva a dél-jemeni szocialista ellenzék kordában tartására használta fel őket. Az afgán ügynek nyújtott segítségért cserébe bin Laden fegyverekkel és utánpótlással támogatta Szálehet az 1994-es polgárháború során. Több ezer, Afganisztánt, Boszniát, Csecsenföldet vagy Irakot megjárt iszlamista csatlakozott emellett a hadsereghez, miután dzsihádot hirdettek a déli marxista hitetlenek ellen. A harcok elmúltával az állam és az al-Kaida összefonódása tovább folytatódott: az elnöknek tett szolgálataik elismeréseként számos önkéntes kapott magas katonai, politikai vagy köztisztviselői. 1999-ben bin Laden és a jemeni vezetés titokban arról is megállapodott, hogy kölcsönösen nem támadják egymást. A hatóságok az alkuért cserébe teljesítették bin Laden kérését, és szabadon engedték azt a Valid bin Attast, aki 2000. október 12-én társaival együtt merényletet követett el az ádeni kikötőben horgonyzó amerikai USS Cole romboló ellen. Az ikertornyok ledöntése előtt alig egy évvel, hivatalos jemeni papírok felhasználásával végrehajtott támadásban 17 haditengerész életét veszítette, 39 pedig megsérült.³¹

²⁸ Lorenscics Emese: Mi lesz veled, Jemen? *Kitekintő.hu*, 2012. február 18. –

http://kitekinto.hu/islam/2012/02/18/mi_lesz_veled_jemen/#.Ud1OQKzQ4fk, letöltve: 2013. július 12.

²⁹ Mukhashaf, Mohammed – Aboudi, Sami: One person killed, four injured in south Yemen protest: medics. *Reuters*, 2 March 2013 – <http://www.reuters.com/article/2013/03/02/us-yemen-violence-idUSBRE92105Y20130302>, letöltve: 2013. július 12.

³⁰ Dél-Jemen elszakadását követelték több ezren. *hvg.hu*, 2013. július 8. –

http://hvg.hu/vilag/20130708_DelJemen_elszakadasat_koveteltek_tobb_ez, letöltve: 2013. július 12.

³¹ Bhalla, Reva: Islamism Militancy in a Pre- and Post-Saleh Yemen. *Stratfor Global Intelligence*, 21 April 2011 –

<http://www.stratfor.com/weekly/20110420-islamist-militancy-pre-and-post-saleh-yemen>, letöltve: 2013. július 16; Marsai Viktor:

Az iszlamista támogatás 2001. szeptember 11-e után az állam stabilitását komolyan fenyegető tényezővé nőtte ki magát. A szélsőségeseket rövid idő alatt kapcsolatba hozták Oszama bin Ladennel, akinek az édesapja egykoron a dél-jemeni Hadramautból telepedett át Szaúd-Arábiába. Száleh emiatt már 2001 novemberében Washingtonba utazott, ahol szoros együttműködéséről biztosította az amerikai vezetést a terrorizmus elleni harcban. A szövetség a 2000-es évek végére a felszínen rendkívül gyümölcsözőnek tűnt. A jemeni különleges erőket amerikai katonai szakértők készítették fel, akik mellett számos CIA- és FBI-ügynök dolgozott folyamatosan az országban a helyi hírszerző és antiterrorista szervezetekkel együttműködésben. Utasításukra rendszeresen börtönöztek be terroristagyanús személyeket akár bizonyítékok hiányában is, miközben amerikai robotrepülők berepüléseket végeztek és csapásokat mértek az al-Kaida feltételezett táboraira.³²

A kritika hangjai ellenben éppen ennek kapcsán erősödtek fel az évtized végére: az országnak nyújtott tekintélyes anyagi, haditechnikai és fegyveres támogatás ellenére az elemzők elégtelennek ítélték a kormánynak szélsőségesekkel szembeni fellépését. Véleményük szerint Száleh csak verbálisan kötelezte el magát a terrorizmus elleni harcban, és az amerikai segítséget inkább saját politikai ellenlbasainak likvidálására használta fel. Ellentmondásos nyilatkozatai és cselekedetei alapján úgy tűnt, hogy nem az al-Kaidát tekintette valódi ellenfelének.³³

Komoly vádak érték a kormányt is, amiért szemet hunytak a terrorszervezet működése felett. Szanaa többször megtagadta az elfogott ügynökök kiadását az Egyesült Államoknak, az őrizetese pedig több alkalommal is sikeresen meg tudtak szökni. 2006 februárjában különösen nagy csorbát ejtett az állam tekintélyén, amikor egy szigorúan őrzött szanaai börtönből 23 fogolynak sikerült megszöknie bin Laden egykori közeli munkatársával, a jemeni szárny vezetőjének tekintett Naszir al-Vuhajssival az élen. Mellettük több mint 360 al-Kaida tagot engedtek szabadon a börtönökből 2005-ig, miután részt vettek a rehabilitációs Párbeszéd-programban. Később sokan csatlakoztak közülük ahhoz a több ezer jemeni önkénteshez, akiket a biztonsági szervek tudtával és a hadsereg támogatásával készítettek fel a meghirdetett iraki szent háborúra. Az al-Kaida visszafogott jemeni aktivitásáról ugyancsak kiderült, hogy az nem a szoros amerikai-jemeni együttműködés, hanem egy 2003-ban kötött újabb fegyverszünet következménye volt.³⁴

2009-től azonban észrevehető változás következett be az al-Kaida jemeni stratégiájában. Külföldi turisták elrablása és főleg nyugati érdekeltségek, külképviseletek, illetve személyek ellen elkövetett merényletek mellett elszaporodtak a jemeni biztonsági erők ellen elkövetett támadások.³⁵ A jemeni és a szaúdi szárny egyesüléséből létrejött Arab-félsziget al-Kaidája még az ellene elkövetett támadásokból is profitálni tudott, s maximálisan kihasználta az Amerika-ellenes indulatokat, amelyek 2009. december 17-én végrehajtott téves légitámadás 43 ártatlan áldozata miatt lángoltak fel.³⁶ A 2011-es zavargásokat kihasználva májusban több, stratégiaileg kulcsfontosságú régiót szállt meg a déli Abjan kormányzóságban. 2012 májusában a kormányerők a törzsi milíciák támogatásával offenzívát indítottak ellenük és sikerült néhány, a kiűrésük előtt elaknásított várost visszafoglalniuk. Megtorlásként május 21-én a terrorista szervezet végrehajtotta az ország eddigi történetének legtöbb áldozatot követelő merényletét.³⁷

Jemen és az iszlamisták. *Nemzet és Biztonság*, 2010. 5. sz. (június). 28–31. o.; Novak, Jane: i. m. 2010. 18–19. o., letöltve: 2013. július 12.

³² Marsai Viktor: i. m. 2010. 32. o.

³³ Ezt az álláspontot igazolta az amerikai hírszerzés tudomására jutott egyezség, amelynek értelmében Ajman al-Zavahiri iszlamista harcosokat küldött a hutik elleni küzdelemhez a 2009 elején szabadlábba helyezett több mint száz al-Kaida-fogolyért cserébe. (Novak, Jane: i. m. 2010. p. 19. Letöltve: 2013. július 12.)

³⁴ Novak, Jane: i. m. 2010. 19. o.

³⁵ Bonnefoy, Laurent: Varieties of Islamism in Yemen: The logic of integration under pressure. *Middle East Review of International Affairs*, Vol. XIII. No. 1. (March 2009) 29. o., letöltve: 2013. július 11.

³⁶ A propaganda olyan hatékonyan bizonyult, hogy a Marib-vidék egyik kormánypárti törzsének harcosai 2010 júniusában összecsaptak a biztonsági erőkkel, miután vezetőjük egy újabb elhibázott légitámadás során életét veszítette. (Novak, Jane: i. m. 2010. 13. o.)

³⁷ Észak- és Dél-Jemen 1990. május 22-én bejelentett egyesítésének emlékére Jemenben minden évben nagyszabású katonai parádét tartanak. A hadsereg egy ezrede 2012. május 21-én is éppen a másnapi díszszemle főpróbáját tartotta a szanaai al-Szabin téren, amikor a kormányzati biztonsági erők egyenruhába öltözött merénylő közéjük sétált és aktiválta a zubbonya alá rejtett tölteteket. Az elnöki palota közelében elkövetett támadás áldozatai kizárólag katonák voltak: több mint 120-an vesztették

Habár június közepére sikerült visszaszorítani az iszlamistákat az elfoglalt területekről, a helyzet továbbra is rendkívül kritikusnak tekinthető. Az al-Hádi elnök 2012. februári beiktatása óta eltelt időszakban több százra teszik az amerikai drónok által likvidált aktivisták számát. A 2013. június 1-jei csapásban nyolcan haltak meg, amire válaszként még ugyanazon a napon végzetek Szajún város légitámaszpontjának parancsnokával, valamint a bűnügyi rendőrség vezetőjével.³⁸ Legutóbb július 17-én egy videóüzenetben jelentették be a szervezet helyettes vezetőjének, Szaid as-Sehrinek a halálhírét.³⁹ Az Arab-félsziget al-Kaidája feltehetően ezt sem fogja válasz nélkül hagyni, s rövid időn belül újabb merényleteket fog elkövetni. Erre enged következtetni az is, hogy augusztus 6-án az Egyesült Államok és Nagy-Britannia bezárta jemeni külképviseletét, állampolgárait pedig az ország mielőbbi elhagyására szólította fel.⁴⁰

Az al-Huthi mozgalom

Az al-Kaida tevékenysége mellett a jemeni állam stabilizálását az al-Huthi mozgalom is jelentősen megnehezíti. A vallási intézmények 2004. júniusi bezárása miatt kirobbant síita felkelés alapvetően az északnyugati Szadaa kormányzóságban és közvetlen vonzáskörzetében összpontosult. A lázadás vezetőjét, Husszein Badreddin al-Huthit kezdettől fogva támogatta az as-Sabab al-Mu'min (Hívő Fialatok) tagsága, amely Amerika- és Izrael-ellenes retorikája mellett megkérdőjelezte Száleh elnök hatalmát, és kormányzati források szerint az 1962-ben megbuktatott zaidita imamátus visszaállítására törekedett. A jemeni biztonsági erők gyors és határozott fellépése ellenére a fegyveres összetűzések azt követően is folytatódtak, hogy 2004. szeptember 10-én végeztek Husszein Badreddin al-Huthival. A meggyilkolt vezető tisztét annak öccse, Abd al-Malik al-Huthi vette át, aki híveivel eredményes gerillaharcot folytatott a gazdaságilag rendkívül elmaradott, földrajzi adottságai miatt nehezen megközelíthető régióban.⁴¹

A 2010. február 12-én elfogadott rövid tűzszünetig hat kisebb háborút vívtak itt egymással a biztonsági erők és a felkelők. A feltehetően Irán és a Hezbollah támogatását élvező mozgalmat nem tudta felszámolni a 2009 augusztusában indított Felperzselt Föld hadművelet sem, amelyben a jemeni mellett szaúdi reguláris erők is részt vettek.⁴² A mozgalom befolyását jól érzékelteti, hogy követőinek száma a kezdeti 1 000 – 3 000 főről erre az időpontra egyes becslések szerint 100 000 – 120 000 harcosra és szimpatizánusra bővült.⁴³

A küzdelem már 2010 áprilisában kiújult, és főleg július második felében került sor jelentősebb összecsapásokra a felkelők, valamint a kormányerők és a rendszerhez lojális szunnita törzsek között. A 2011. január 27-én kirobbant demonstrációk azonban teljesen új helyzetet teremtettek. Abd al-Malik al-Huthi február 27-én támogatásáról biztosította a tüntetőket,

életüket, mintegy 350-en pedig megsérültek. Az Arab-félsziget Al-Kaidájának egyik szervezete órákkal a történetek után vállalta a felelősséget. Az akciót a kormányzati biztonsági erők tetteivel és a május 12-én Abjan kormányzóságban megindított nagyszabású hadművelettel indokolta. A BBC szakértője szerint ugyanakkor a merénylet üzenetként szolgált al-Hádi elnök számára is, aki a történetekre reagálva áldozatokra való tekintet nélküli, totális háborút hirdetett a terrorizmus ellen. (Al-Qaeda claims deadly Yemen suicide blast. *Aljazeera*, 21 May 2012 – <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/05/201252175919491219.html>, letöltve: 2013. július 16.; Death Toll Rises to over 120 after Yemen Parade Bombing. *Yemen Post*, 21 May 2012 – <http://yemenpost.net/Detail123456789.aspx?ID=3&SubID=5413&MainCat=3>, letöltve: 2013. július 16.; Qadhi, Mohamed al: Yemen president vows to fight terror after suicide attack. *The National*, 22 May 2012 – <http://www.thenational.ae/news/world/middle-east/yemen-president-vows-to-fight-terror-after-suicide-attack>, letöltve: 2013. július 16.)

³⁸ Al-Kaida harcosokat ölt meg az amerikai drón. *hvg.hu*, 2013. június 1. –

http://hvg.hu/vilag/20130601_AIKaida_harcoksokat_olt_meg_az_amerikai, letöltve: 2013. július 14.

³⁹ Drón végzett az al-Kaida egyik vezetőjével. *hvg.hu*, 2013. július 17. –

http://hvg.hu/vilag/20130717_Dron_vegzett_az_alkaida_egyik_vezetojevel, letöltve: 2013. július 17.

⁴⁰ Bombaszag terjed. *Origo*, 2013. augusztus 7. – <http://www.origo.hu/nagyvilag/20130806-terrorveszely-az-al-kaida-szervezkedese-miatt.html>, letöltve: 2013. augusztus 7.

⁴¹ Bonnefoy, Laurent: Varieties of Islamism in Yemen: The logic of integration under pressure. *Middle East Review of International Affairs*, Vol. XIII. No. 1. (March 2009) 31–32. o.; Horváth András: Az al-Huthi lázadás Jemenben. In: Kül-Világ, A Nemzetközi Kapcsolatok Folyóirata. VI. évf. 2009/2. pp. 1–19.; Novak, Jane: i. m. 2010. 15. o.

⁴² *Ablaka Gergely: Jemen & Szaúd-Arábia – Beteljesülő jemeni prófécia !?* AsiaPort – Hírek Ázsiából, hírek Ázsiáról, 2013. február 8. – <http://www.asiaport.hu/index.php/elemzesek/1507-jemen-a-szaud-arabia-beteljesuel-jemeni-profecia>, letöltve: 2013. július 19.

⁴³ Bahri, Ahmed al-: Expert in Houthi Affairs. *Yemen Post*, 10 April 2010. –

<http://yemenpost.net/Detail123456789.aspx?ID=3&SubID=1723&MainCat=4>, letöltve: 2013. július 19.

majd a központi hatalom meggyengülését kihasználva március végére visszafoglalták Szaadát, ahol napokon belül saját, Szanaától független közigazgatást hoztak létre.⁴⁴ Jelentések szerint 2012 májusára kiterjesztették befolyásukat a főváros mellett elterülő al-Dzsauf és a Vörös-tengerhez szabad kijutást biztosító Haddzsa kormányzóságok tekintélyes részére is.⁴⁵ Gyors és látványos előretörésük növekvő aggodalomra adott okot Szanaában annak ellenére, hogy június elején szaadai találkozásukon a felkelők vezére együttműködéséről biztosította a nemzeti párbeszéd bizottságát a jemeni állam felépítésében. A helyzet kényességét jól mutatta az az Amerika-ellenes tüntetéssorozat is, ami a közel 14 perces Innocence of Muslims júliusi megjelenése miatt robbant ki. A huthik a Mohamed-ellenes film által keltett indulatokat népszerűségük növelésére használták fel. Szeptember és október folyamán tömegdemonstrációkat tartottak a fővárosban, amelyek során szunnita források szerint fegyvereket és harcosokat csempészték be a régi városrészbe.⁴⁶ Rendkívül aktívnak bizonyultak Szanaa közvetlen környékén is, ahol a tiltakozáshullám alatt több körzetet és várost is ellenőrzésük alá vontak. A kormány a rá nehezedő nyomás enyhítésére és a nemzeti párbeszéd fenntartására átadta családjának a 2004-ben meggyilkolt Husszein Badreddin al-Huthi földi maradványait, aki addig a Szanaai Központi Börtön temetőjében nyugodott. 2013. június 5-ei újratemetésén a több tízezer síta muszlim mellett részt vett a jemeni elnök képviselője is.⁴⁷

A viszonylagos nyugalom ellenére úgy tűnik, hogy a huthik a háttérben továbbra is intenzíven fegyverkeznek, amit a 2013. január 23-án lefoglalt, feltételezések szerint iráni eredetű fegyverszállítmány is bizonyít.⁴⁸ Az al-Hádi kabinet és az al-Huthi felkelők közötti párbeszéd folytatását segíti ugyanakkor, hogy utóbbiak egyik legfőbb célkitűzése a szalafista mozgalom jemeni elterjedésének megakadályozása. A vallási ellentétek a szunnita al-Kaidával 2011 januárjában tetőztek, amikor az Arab-félsziget al-Kaidája szent háborút hirdetett ellenük. Az azóta eltelt hónapok során több összecsapásra is sor került szalafita csoportok és a „hitehagyott muszlimoknak” bélyegzett huthik között azokban az észak-jemeni régiókban, amelyekben a kormányzati ellenőrzés meglehetősen gyenge vagy egyáltalán nem létezik. Megtorlasként az al-Kaida 2011 augusztusában, valamint 2012 májusában számos halálos áldozatot követelő pokolgépes merényleteket hajtott végre.

Konklúzió

Összefoglalóan megállapíthatjuk, hogy Jemenben jelenleg az egyik legsúlyosabb politikai problémát a déli kérdés jelenti. Ha a szakadárak elérik céljukat és restaurálják az 1990 előtti államot, akkor valószínűsíthetően valóra válik al-Hádi elnök jóslata. Bízató ugyanakkor az al-Huthi-kérdésben bekövetkezett fordulat. A rendszer legeltökéltebb ellenfelének tartott zaidita mozgalom jelenleg aktív résztvevője a nemzeti párbeszédnek, ami március óta folyamatosan zajlik a fővárosban. Az itt kidolgozott javaslatok talán olyan elfogadható alternatívákat tudnak nyújtani a függetlenségpártiaknak is, ami egyben tarthatja az országot.

A munkafolyamatot ugyanakkor jelentősen nehezíti az állami adminisztrációban és a fegyveres erőknél 2011-ben eluralkodott megosztottság. Az egykori Száleh-éra hívei – köztük a volt elnök számos közeli rokona – napjainkban is magas beosztásokat foglalnak el a kormányban és a hadseregben. Jelenleg kevéssé átlátható, hogy ezek a személyek mennyire lesznek hajlandók együttműködni annak a rendszernek a megváltoztatásában, aminek előnyeit addig élvezték. Ugyancsak komoly kérdéseket vet fel Száleh szerepe a belpolitikai életben, aki megtarthatta elnöki tisztét az Általános Népi Kongresszus élén. A 2011 előtt

⁴⁴ Popular Protest in North African and the Middle East (II): Yemen between Reform and Revolution. *Middle East/North Africa Report* N°102 – 10 March 2011 –

http://www.observatori.org/paises/pais_64/documentos/102%20Popular%20Protest%20in%20North%20Africa%20and%20the%20Middle%20East%20II_%20Yemen%20between%20Reform%20and%20Revolution.pdf, etöltve: 2013. július 20.

⁴⁵ White, Elena: New war with al-Houthis is looming. *Yemen Observer*, 12 May 2012 – <http://www.yobserver.com/front-page/10022057.html>, letöltve: 2013. július 19.

⁴⁶ Jumaih, Mohammed: Houthis in Sana'a. *Yemen Fox*, 5 November 2012 – <http://www.yemenfox.net/articles.php?id=880>, letöltve: 2013. július 19.

⁴⁷ Khader, Adela I: Yemenis bury remains of founder of Houthi rebel group. *Reuters*, 5 June 2013 –

<http://www.reuters.com/article/2013/06/05/us-yemen-burial-houthis-idUSBRE9540WP20130605>, letöltve: 2013. július 20.

⁴⁸ Iránból támogatják a jemeni lázadókat? *MNO*, 2013. január 29. – <http://mno.hu/kulfold/iranbol-tamogatjak-a-jemeni-lazadokat-1134701>, letöltve: 2013. július 20.

egyeduralkodó állampárt élén minden bizonnyal arra fog törekedni, hogy visszaszerezze elvesztett hatalmának lehető legnagyobb részét, ha nem éppen az egészét. Vélhetően utóbbi elkerülése, a nemzeti párbeszéd előkészítése és a megrendült állami tekintély helyreállítása vezetett el a hadseregben 2012-ben végrehajtott személycserékhez.

A nemzeti párbeszéd ugyanakkor önmagában nem jelent kizárólagos alternatívát a jelenlegi krízis kezelésére. A politikai tapasztalatok és a megfelelő kommunikációs hálózat hiánya miatt a jemeni lakosság tekintélyes része érdektelenül fogadja a róla szóló híreket. A társadalom alsóbb rétegei még ennél is messzebb mennek, amikor kimondottan feleslegesnek tartják akkor, amikor ők a mindennapi megélhetésért küzdenek. A politikai kiűtkeresés emiatt csak akkor arathat átfogó és maradandó sikert, ha az első biztató eredmények gazdasági és szociális téren jelentkeznek. A különféle politikai és civil szervezetek között általános az egyetértés arra vonatkozóan, hogy jelenleg a 2011-ben kialakult humanitárius válságra és azon belül is az alutáplált gyermekek megdöbbentően magas arányának visszaszorítására kell koncentrálni.

A rendszer mielőbbi megerősítését sürgeti az al-Kaida ellen vívott küzdelem. Az ország jelenleg a terrorszervezet egyik legfőbb bázisának számít, s csak egy gyenge állam esetén tudja eddigi tevékenységét folytatni. Az al-Hádi elnöksége alatt elért biztató eredmények ellenére az elmúlt év során is több al-Kaida-tag meg tudott szökni a börtönből, és rendszeresen értek támadások állami érdekeltségeket, illetve személyiségeket. Feltételezhető mindezek után, hogy a terrorszervezet további öngyilkos merényleteket fog elkövetni jemeni földön az állam destabilizálása érdekében.